

УДК 336.225:330.34
DOI: 10.60022/3(4)-14S

Архирейська Наталя Вікторівна

кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів, банківської справи, страхування
Університет митної справи та фінансів, Україна

Arkhireiska Natalia

PhD in Economics, Associate Professor at the Department of Banking and Financial Services
University of Customs and Finance, Ukraine
ORCID: 0000-0001-9867-6655

Кучкова Ольга Вікторівна

кандидат економічних наук
доцент, завідувач кафедри маркетингу та логістики
Український державний університет науки і технологій, Україна

Kuchkova Olga

Candidate of Economic Sciences
Associate Professor, Head of the Department of Marketing and Logistics
Ukrainian State University of Science and Technology, Ukraine
ORCID: 0000-0002-9249-0216

КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ЯК ВАЖЕЛЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Анотація. У статті досліджено сучасний стан та ключові напрями трансформації податкової системи України в умовах воєнного стану та соціально-економічних змін. Проаналізовано основні підходи до формування ефективної податкової політики, яка забезпечує баланс між фіскальними потребами держави та стимулюванням розвитку підприємництва. Визначено, що податкова система відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності держави, особливо в умовах зростання бюджетних видатків та скорочення економічної активності, спричинених військовою агресією. Обґрунтовано необхідність модернізації податкового адміністрування шляхом цифровізації процесів, використання сучасних інформаційних технологій та впровадження інноваційних інструментів, зокрема блокчейн-технологій. Розглянуто вплив зниження податкового навантаження, спрощення процедур адміністрування та реформування спрощеної системи оподаткування на розвиток бізнесу. Встановлено, що трансформація податкової системи повинна бути спрямована на підвищення прозорості, ефективності та адаптацію до стандартів Європейського Союзу. Реалізація запропонованих напрямів сприятиме зміцненню фінансової стійкості держави, детінізації економіки та створенню сприятливого середовища для розвитку бізнесу.

Ключові слова: цифровізація, трансформація, податкова система, блокчейн, розвиток бізнесу.

KEY DIRECTIONS OF TAX SYSTEM TRANSFORMATION AS A LEVER FOR BUSINESS DEVELOPMENT

Abstract. The article examines the current state and key directions of transformation of the tax system of Ukraine in the context of martial law and ongoing socio-economic changes. The relevance of the study is determined by the need to ensure financial stability of the state while creating favorable conditions for business development and economic recovery. The paper analyzes scientific approaches to defining the structure and components of the tax system and highlights the main factors influencing its functioning under modern conditions. Special attention is paid to the impact of the full-scale war on the national economy, which has led to a reduction in business activity, destruction of production infrastructure, and a decline in tax revenues, while public expenditures, particularly on defense and security, have significantly increased.

The study substantiates the importance of transforming the tax system as an effective instrument for stimulating entrepreneurship and ensuring sustainable economic growth. Key directions of transformation include simplification of tax administration, reduction of the tax burden, digitalization of tax procedures, and

improvement of the structure of tax revenues. Particular emphasis is placed on the introduction of modern information technologies in tax administration. The potential use of blockchain technology is considered as a tool for increasing transparency, reliability, and efficiency of tax administration processes, as well as for minimizing corruption risks and tax evasion.

The article also analyzes the role of reducing the fiscal pressure on businesses as a factor contributing to the legalization of economic activity, growth of investments, and expansion of the tax base. Attention is given to the planned reform of the simplified taxation system for the period 2025–2027, which aims to improve the conditions for small and medium-sized enterprises and enhance the transparency of financial flows.

It is concluded that the transformation of the tax system of Ukraine should be based on a comprehensive approach combining fiscal efficiency, economic feasibility, and support for entrepreneurship. The implementation of these measures will contribute to strengthening financial stability, increasing trust in state institutions, reducing the shadow economy, and creating favorable conditions for post-war economic recovery and sustainable business development.

Keywords: digitalization, transformation, tax system, blockchain, business development.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку податкова система України постійно потребує трансформаційних змін, оскільки чотири роки війни суттєво вплинули на функціонування та розвиток держави. Умови воєнного стану спричинили глибокі економічні зміни, які вимагали швидкої адаптації податкової політики для підтримки економіки, бізнесу та забезпечення стабільних бюджетних надходжень. За весь час війни значна кількість підприємств припинила або обмежила свою діяльність через руйнування інфраструктури, окупацію територій та порушення логістичних ланцюгів. Це призвело до зменшення бази оподаткування та скорочення надходжень до державного і місцевих бюджетів. Особливо відчутним стало зниження надходжень від податку на прибуток підприємств, ПДВ та податку на доходи фізичних осіб.

В умовах війни різко зросли державні витрати на оборону, безпеку та соціальну підтримку населення. Податкова система стала одним із ключових джерел фінансування цих витрат, що підвищило значення ефективного адміністрування податків та боротьби з ухиленням від їх сплати.

В умовах обмеженого доступу до офлайн-сервісів держава прискорила розвиток електронних податкових сервісів. Це сприяло автоматизації звітності, спрощенню взаємодії платників податків з податковими органами та підвищенню прозорості податкових процедур. Податкова політика поступово трансформується з урахуванням потреб відновлення економіки. Це передбачає стимулювання інвестицій, підтримку малого і середнього бізнесу, адаптацію податкового законодавства до стандартів European Union та створення сприятливого податкового середовища для розвитку підприємництва.

Отже, війна суттєво трансформувала податкову систему України: з одного боку, вона зменшила податкові надходження через спад економічної активності, а з іншого – стимулювала реформування податкової політики, цифровізацію адміністрування та пошук нових механізмів забезпечення фінансової стабільності держави. Саме це зумовлює актуальність дослідження даної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню трансформації податкової системи в умовах воєнного стану присвітили свою увагу багато науковців, зокрема Л. В. Гончар [1], С. М. Ганзюк [2], Ю. М. Павлютін [3], Н. Я. Шкроміда [4], Г. В. Лещук [4], А. С. Галабурда [5], О. О. Гетьманенко [6], О. І. Гуцалюк [7] та багато інших дослідників. Водночас, незважаючи на значну кількість наукових праць, і досі не сформовано єдиного підходу до ключових напрямків трансформації податкової системи України в період воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Метою статті є дослідження ключових напрямів трансформації податкової системи України, особливостей адаптації до умов воєнного стану та періоду післявоєнного відновлення.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань: проаналізувати ключові напрямки трансформації податкової системи в період воєнного стану, дослідити їх вплив на фінансову стійкість держави та формування сприятливого середовища для розвитку бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Ефективність податкової системи на сучасному етапі розвитку однозначно оцінити дуже важко, адже її зміст і результати мають відповідати поточним соціально-економічним викликам. У період до повномасштабної війни в Україні було реалізовано низку важливих змін, зокрема реформи фіскальної консолідації та фінансової децентралізації. Проведення виваженої податкової політики сприяло скороченню дефіциту сектору державного управління, зниженню рівня боргового та податкового навантаження, а також формуванню більш прозорої і демократичної системи податкового адміністрування.

Разом з тим, протягом останніх чотирьох років Україна зіштовхнулася з безпрецедентними викликами. На сьогоднішній день податкова система відіграє визначальну роль у забезпеченні

економічної стійкості та можливостей подальшого розвитку. Ефективне впровадження податкових реформ у нинішніх умовах потребує чіткого визначення ключових макроекономічних орієнтирів [7]. Серед них – раціональні масштаби державного апарату, проведення зваженої макроекономічної політики, запровадження лише необхідних регуляторних обмежень та встановлення помірнього рівня податкових ставок.

Трансформація податкової системи – це ключовий інструмент стимулювання підприємництва через зниження ставок, спрощення адміністрування та цифровізацію. Це зменшує корупційні ризики, знижує податковий тиск, виводить бізнес із тіні та сприяє стабільному економічному зростанню, особливо в умовах воєнного стану.

На рис. 1 представлені ключові напрямки трансформації податкової системи як важеля розвитку бізнесу.

Рис. 1. Ключові напрямки трансформації податкової системи як важеля розвитку бізнесу
Джерело: сформовано авторами

Впровадження цифрових інструментів виступає фундаментальним етапом модернізації податкової системи. Цей процес базується на інтеграції передових ІТ-рішень, що дозволяє оптимізувати управлінські цикли, перевести рутинні операції в автоматичний режим та зробити роботу владних структур більш відкритою. Впровадження новітніх технологій дозволяє мінімізує корупцію, зменшує витрати часу на звітність та спрощує взаємодію з податковими органами.

Одним з ефективних інструментів цифровізації податкової системи в період післявоєнного відновлення повинно стати впровадження технології блокчейн в адмініструванні податків. Це дозволить суттєво підвищити прозорість, ефективність та надійність функціонування податкової системи. Блокчейн являє собою децентралізовану розподілену базу даних, у якій інформація зберігається у вигляді послідовних блоків, що пов'язані між собою криптографічними методами. Це унеможливорює несанкціоновану зміну даних та забезпечує високий рівень довіри до інформації [9].

Механізм використання блокчейн-технології в адмініструванні податків може включати декілька взаємопов'язаних етапів. На першому етапі формується єдина цифрова платформа, де кожен платник податків отримує унікальний цифровий ідентифікатор. Дані про реєстрацію суб'єктів господарювання, їх податковий статус та основні реквізити фіксуються у блокчейні. Завдяки цьому забезпечується незмінність і достовірність інформації про платників.

На другому етапі відбувається фіксація господарських операцій, тобто усі фінансові операції підприємств, що підлягають оподаткуванню (продаж товарів, надання послуг, виплата доходів тощо), можуть автоматично реєструватися у блокчейн-мережі. Інформація про операції заноситься у вигляді транзакцій, які після перевірки включаються до нового блоку. Це створює прозорий ланцюг операцій та мінімізує можливості для приховування доходів або маніпулювання звітністю. На основі зафіксованих у блокчейні операцій система може автоматично визначати податкову базу та розраховувати суму податку. Для цього можуть використовуватися смарт-контракти – програмні алгоритми, що виконують умови податкового законодавства. Наприклад, після здійснення певної операції система автоматично визначає суму ПДВ або іншого податку.

На третьому етапі відбувається постійний моніторинг податкових операцій з боку контролюючих органів. Податкові служби отримують доступ до актуальних даних у режимі реального часу, що дозволяє оперативно виявляти ризикові операції, ухилення від оподаткування або інші порушення. При цьому

всі записи мають часові мітки та не можуть бути змінені постфактом. За допомогою смарт-контрактів може бути реалізований механізм автоматичного перерахування податкових платежів до бюджету. Після здійснення господарської операції відповідна частина коштів автоматично спрямовується на рахунок державного бюджету, що зменшує ризики несвочасної сплати податків.

На четвертому етапі відбувається зберігання та обмін податковою інформацією. Блокчейн створює єдиний захищений інформаційний простір для взаємодії платників податків, податкових органів, банків та інших державних інституцій. Це спрощує процедури податкової звітності, скорочує кількість посередників та підвищує швидкість обробки даних. Накопичені у блокчейн-системі дані можуть використовуватися для аналітичних досліджень, оцінки ефективності податкової політики та прогнозування майбутніх надходжень до бюджету.

Отже, використання технології блокчейн у податковому адмініструванні дозволить забезпечити прозорість фінансових операцій, підвищити рівень довіри до податкової системи, зменшити адміністративні витрати та мінімізувати ризики ухилення від оподаткування. У перспективі це може стати важливим інструментом цифрової трансформації податкової системи України.

Паралельно з впровадженням цифровізації необхідно знижувати податкового навантаження. У контексті трансформації цей процес розглядається не просто як механічне зменшення ставок, а як стратегічний інструмент стимулювання економічного зростання та детінізації.

Високі податки часто стають бар'єром для розвитку бізнесу. Зниження навантаження дозволяє підприємствам залишати більше обігових коштів для реінвестування у виробництво та нові технології, підвищити конкурентоспроможність вітчизняних товарів на міжнародних ринках, залучати іноземний капітал, оскільки рівень податків є одним із ключових показників інвестиційної привабливості країни.

Надмірний фіскальний тиск змушує бізнес використовувати схеми ухилення від оподаткування. Трансформація системи шляхом зниження ставок (особливо на фонд оплати праці) має на меті зробити легальну роботу вигіднішою за ризики, пов'язані з перевітками, розширити базу оподаткування за рахунок тих, хто раніше працював неофіційно.

Зниження податків зазвичай супроводжується спрощенням адміністрування. Це змінює саму суть податкової служби – держслужбовець стає консультантом і акцент зміщується на підтримку платника, а не на його покарання.

Таблиця 1

Порівняльна таблиця впливу податкового навантаження на трансформацію податкової системи

Параметр	Високе навантаження (Стара модель)	Знижене навантаження (Трансформована модель)
Поведінка бізнесу	Пошук шляхів мінімізації, «тінь»	Легалізація доходів, капіталізація
Інвестиції	Відтік капіталу за кордон	Приплив внутрішніх та зовнішніх інвестицій
Роль держави	Жорсткий контроль та примус	Партнерство та сервісне обслуговування
Довгостроковий ефект	Стагнація економіки	Стале економічне зростання

Джерело: складено авторами

Не дивлячись на воєнний стан держава поступово впроваджує трансформаційні зміни податкової системи. В першу чергу це стосується Реформи спрощеної системи оподаткування 2025–2027 років. Наразі вона не впроваджена остаточно, але є частиною Національної стратегії доходів [8, 11], узгодженої з МВФ. Зміни відбуватимуться поетапно і передбачають поступове введення ПДВ, об'єднання груп ФОП, розширення РРО та товарного обліку. Вона символізує перехід від «статистичного» до «динамічного» підходу, де податкові переваги отримує той, хто реально розвиває малий бізнес, а не використовує систему для мінімізації податків великих корпорацій. Ця реформа є ультимативним кроком до довіри. Бізнес отримує легкість адміністрування («податки в один клік»), а держава – прозорі потоки та впевненість у тому, що пільги використовуються за призначенням [10].

Ефективна податкова система забезпечує державі стабільні надходження, що важливо для функціонування економіки під час воєнного стану. Трансформація спрямована на створення прозорого середовища, де зменшення фіскального тиску прямо пропорційне зростанню інвестицій та підприємницької ініціативи.

В умовах воєнного стану фінансова стабільність набуває особливого значення, оскільки саме вона визначає спроможність держави виконувати свої ключові функції – забезпечення оборони, підтримку соціальної сфери, відновлення зруйнованої інфраструктури та стимулювання економічної активності. У таких умовах податкова система повинна бути достатньо гнучкою, щоб одночасно гарантувати необхідний рівень бюджетних надходжень і не стримувати розвиток підприємництва.

Фінансова стабільність сприяє формуванню передбачуваної податкової політики, що підвищує довіру платників податків до державних інституцій та створює сприятливі умови для ведення бізнесу. У свою чергу, стабільність фінансової системи дозволяє впроваджувати поступові зміни у податковому законодавстві, спрямовані на спрощення адміністрування податків, цифровізацію податкових процедур та підвищення рівня добровільної сплати податків.

Крім того, фінансова стабільність сприяє оптимізації структури податкових надходжень, що передбачає більш ефективний розподіл податкового навантаження між різними секторами економіки. Це дозволяє підтримувати стратегічно важливі галузі, стимулювати розвиток малого і середнього бізнесу, а також залучати інвестиції, які є необхідними для післявоєнного відновлення економіки.

Таким чином, фінансова стабільність виступає одним із ключових факторів трансформації податкової системи під час воєнного стану, оскільки саме вона створює передумови для формування збалансованої податкової політики, що поєднує інтереси держави, бізнесу та суспільства.

Висновки. У сучасних умовах соціально-економічних трансформацій та воєнних викликів податкова система України набуває особливо важливого значення як один із ключових інструментів регулювання економічного розвитку та підтримки підприємницької діяльності. Ефективна податкова політика має забезпечувати баланс між фіскальними потребами держави та створенням сприятливих умов для функціонування бізнесу. Саме тому трансформація податкової системи повинна бути спрямована не лише на збільшення бюджетних надходжень, але й на стимулювання інвестиційної активності, розвиток малого та середнього підприємництва, а також підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Проведене дослідження дозволило визначити, що ключовими напрямками трансформації податкової системи України є спрощення податкового адміністрування, цифровізація податкових процесів, удосконалення структури податкових надходжень, забезпечення прозорості та передбачуваності податкової політики, а також адаптація податкового законодавства до стандартів Європейського Союзу. Важливу роль у цьому процесі відіграє підвищення ефективності контролю за сплатою податків, використання сучасних інформаційних технологій, зокрема елементів цифровізації та автоматизації податкових процедур.

Окрім цього, трансформація податкової системи в умовах воєнного стану повинна враховувати необхідність підтримки економічної стійкості держави, забезпечення фінансової стабільності та створення умов для післявоєнного відновлення економіки. У цьому контексті важливим є формування такої моделі оподаткування, яка поєднуватиме достатній рівень фіскальної ефективності з мінімізацією податкового навантаження на бізнес.

Отже, подальше вдосконалення податкової системи України має здійснюватися на основі комплексного підходу, що передбачає поєднання фіскальної ефективності, економічної доцільності та стимулювання розвитку підприємницької діяльності. Реалізація визначених напрямів трансформації сприятиме підвищенню ефективності податкової політики, зміцненню фінансової стійкості держави та формуванню сприятливого середовища для розвитку бізнесу.

Література

1. Гончар Л. В., Літвінов А. О. Цифровізація податкової системи: основні напрями та перспективи. Ефективна економіка. 2025. № 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.2.27> УДК 336.22:004.7 Л. В. (дата звернення: 01.03.2026).
2. Ганзюк С. М., Буднік Є. О. Цифрова трансформація податкової системи України. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету. 2024. № 2(9). С. 104-110. URL: <http://econvisnyk.dstu.dp.ua/article/view/319078> (дата звернення: 01.03.26).
3. Павлютін Ю. М. Цифровізація системи податкового адміністрування: національний та іноземний досвід. Правова позиція. 2023. № 3 (40). С. 145 -148. URL: <http://212.1.86.13/jspui/bitstream/123456789/6293/1/28.pdf> (дата звернення: 28.02.26).
4. Шкроміда Н.Я., Лещук Г.В. Податкова система України в умовах воєнного стану: виклики для бізнесу та адаптація облікових систем. Український економічний часопис. 2025 № 25. DOI: 10.32782/2786-8273/2025-10-22 (дата звернення: 27.02.26).
5. Галабурда А.С. Податкова політика в умовах воєнного стану. Економічний вісник університету. 2022. Вип. 54. С. 123-130. (дата звернення: 27.02.26).
6. Гетьманенко О.О. Трансформація податкових систем країн-членів ЄС та України: виклики, тенденції та перспективи гармонізації. Актуальні проблеми економіки № 5 (287), 2025 С. 57-66. DOI: 10.32752/1993-6788-2025-1-287-57-66.
7. Гуцалюк О. І. Цифровізація податкової роботи підприємства через використання електронних сервісів податкових органів. Вісник Національного транспортного університету. Київ: НТУ. 2022. Вип.

4 (54). С. 42-46. URL: http://publications.ntu.edu.ua/visnyk/54/042_046.pdf (дата звернення: 26.02.26)

8. Національна стратегія доходів до 2030 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf.

9. Архирейська Н.В., Губа М.О. Цифровізація фінансово-економічних процесів в Україні. *European Vector of Economic Development*. 2025. № 2 (39) Р. 49-57. DOI: 10.32342/3041-2153-2025-2-39-4.

10. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua> (дата звернення: 01.03.26).

11. Національна стратегія доходів – вектор позитивних змін у податковій сфері, офіційний сайт Головного управління ДПС у Дніпропетровській області. URL: <https://dp.tax.gov.ua/media-ark/local-news/989459.html> (дата звернення: 01.03.26).

References

1. Honchar, L. V., Litvinov, A. O. (2025). Digitalization of the tax system: main directions and prospects. *Efektivna ekonomika*, 2. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.2.27> (accessed 01 March 2026).

2. Hanzhuk, S. M., Budnik, Ye. O. (2024). Digital transformation of the tax system of Ukraine. *Economic Bulletin of Dnipro State Technical University*, 2(9), 104-110. DOI: <http://econvisnyk.dstu.dp.ua/article/view/319078> (accessed 01 March 2026).

3. Pavliutin, Yu. M. (2023). Digitalization of the tax administration system: national and foreign experience. *Pravova pozytsiia*, 3(40), 145-148. DOI: <http://212.1.86.13/jspui/bitstream/123456789/6293/1/28.pdf> (accessed 28 February 2026).

4. Shkromyda, N. Ya., Leshchuk, H. V. (2025). The tax system of Ukraine under martial law: challenges for business and adaptation of accounting systems. *Ukrainian Economic Journal*, 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-10-22> (accessed 27 February 2026).

5. Halaburda, A. S. (2022). Tax policy under martial law. *Economic Bulletin of the University*, 54, 123-130 (accessed 27 February 2026).

6. Hetmanenko, O. O. (2025). Transformation of tax systems of EU member states and Ukraine: challenges, trends and prospects of harmonization. *Actual Problems of Economics*, 5(287), 57-66. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-287-57-66>.

7. Hutsaliuk, O. I. (2022). Digitalization of enterprise tax activities through the use of electronic services of tax authorities. *Bulletin of the National Transport University*, 4(54), 42-46. DOI: http://publications.ntu.edu.ua/visnyk/54/042_046.pdf (accessed 26 February 2026).

8. Ministry of Finance of Ukraine. (2023). *National Revenue Strategy until 2030*.: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf (accessed 01 March 2026).

9. Arkhireiska, N. V., Huba, M. O. (2025). Digitalization of financial and economic processes in Ukraine. *European Vector of Economic Development*, 2(39), 49-57. DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2153-2025-2-39-4>.

10. State Tax Service of Ukraine. (2026). Official website. Available at: <https://tax.gov.ua> (accessed 01 March 2026).

11. State Tax Service in Dnipropetrovsk Region. (2026). National Revenue Strategy – a vector of positive changes in the tax sphere. Available at: <https://dp.tax.gov.ua/media-ark/local-news/989459.html> (accessed 01 March 2026).

Отримано: 02.03.2026

Прийнято до публікації: 02.04.2026

Опубліковано: 15.04.2026